

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 398

van **BRECHT WARNEZ**

datum: 25 mei 2023

aan **MATTHIAS DIEPENDAELE**

VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

Bescherming windmolens - Opheffing

Molens hebben een diepgewortelde cultuurhistorische en erfgoedkundige betekenis in Vlaanderen. Als iconische structuren zijn ze nauw verbonden met het landschap en de geschiedenis van de regio. De aanwezigheid van molens getuigt van een rijke agrarische traditie en de technologische vooruitgang die Vlaanderen heeft doorgemaakt.

Van oudsher waren molens van cruciaal belang voor de economische ontwikkeling van Vlaanderen. Ze speelden een centrale rol bij de productie van meel en andere graanproducten, en waren daarmee essentiële schakels in de voedselvoorziening. Daarnaast werden molens gebruikt voor diverse andere industriële toepassingen, zoals het malen van oliehoudende zaden, het zagen van hout en het persen van vezels voor de productie van papier.

De molens zelf vormen een uniek en herkenbaar onderdeel van het landschap. De traditionele windmolens met hun imposante wieken zijn karakteristieke elementen die beeldbepalend zijn voor vele dorpen en steden in Vlaanderen. Ze dragen bij aan de esthetische waarde van het landschap en creëren een nostalgische sfeer die de band met het verleden versterkt.

Naast hun economische en landschappelijke betekenis, hebben molens ook een belangrijke sociale en culturele waarde. Ze zijn plekken van ontmoeting en gemeenschapsvorming. In het verleden fungeerden molens als ontmoetingsplekken voor boeren en ambachtslieden, waar verhalen werden uitgewisseld en sociale banden werden versterkt. Vandaag de dag blijven molens belangrijke bezienswaardigheden en trekpleisters voor zowel toeristen als lokale bewoners. Ze worden vaak bezocht als culturele attracties en bieden mogelijkheden voor educatieve en recreatieve activiteiten.

Het behoud van molens als erfgoed is van groot belang om de cultuurhistorische identiteit van Vlaanderen te waarborgen. Veel molens hebben eeuwenoude geschiedenis en vertegenwoordigen een uniek stukje ambachtelijke en technologische kennis. Het behouden van deze architecturale en technische erfgoedstukken vereist zorgvuldig onderhoud, restauratie en beheer. Door het beschermen en in stand houden van molens, wordt het mogelijk om de kennis en vaardigheden die ermee gepaard gaan door te geven aan toekomstige generaties.

In Vlaanderen zijn er verschillende organisaties die zich inzetten voor het behoud en de promotie van molens. Zij werken nauw samen met lokale overheden, erfgoedinstellingen en vrijwilligers om molens te restaureren, te onderhouden en toegankelijk te maken voor het publiek.

Kortom, molens hebben een diepgaand cultuurhistorisch en erfgoedkundig belang in Vlaanderen. Ze vertegenwoordigen de agrarische geschiedenis, dragen bij aan het karakteristieke landschap en dienen als belangrijke sociale en culturele ontmoetingsplaatsen. Het behoud en de waardering van molens als erfgoed zijn essentieel om de rijke geschiedenis en identiteit van Vlaanderen te bewaren en door te geven aan toekomstige generaties.

Uit het gecoördineerd antwoord van minister Diependaele op mijn schriftelijke vraag nr. 510 van 6 mei 2021 blijkt dat er in het midden van de negentiende eeuw ongeveer 2200 windmolensites waren in Vlaanderen of ongeveer 1 per 1000 inwoners. Hiervan zijn er nog 320 (deels) bewaard. Dat is exclusief ijzeren windmolens en naoorlogse windmolens naar traditioneel model (al dan niet op schaal). Van deze 320 molens zijn er 302 aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed en zijn er 196 beschermd. Van de 196 beschermde molens zijn 192 beschermd als monument. 59 van die 192 molens bevinden zich ook in een beschermd stads- of dorpsgezicht en 22 in een beschermd cultuurhistorisch landschap. Daarnaast zijn er 2 molens enkel als stad- of dorpsgezicht beschermd en 2 als cultuurhistorisch landschap.

Graag alle data in Excel beschikbaar stellen.

1. Kan de minister een overzicht bezorgen van alle molens in Vlaanderen die de afgelopen 20 jaar hun bescherming verloren ('gedeklasseerd' werden). Graag daarbij de volgende gegevens per molen:
 - a) de naam van de molen;
 - b) de locatie (provincie, straat, nummer);
 - c) de eigenaar (Vlaamse overheid, gemeente, kerkfabriek, privé, vzw...);
 - d) het de type molen;
 - e) de wijze waarop de molen vastgesteld (bouwkundig erfgoed, landschappelijk, archeologisch) en beschermd was (vastgesteld als bouwkundig erfgoed, beschermd als monument, beschermd als stads- of dorpsgezicht en/of beschermd als cultuurhistorisch landschap);
 - f) het besluit dat de molen beschermd;
 - g) het besluit dat de molen deklasseert;
 - h) de motivatie voor de deklassering.
2. Is de minister van plan om nog meer molens hun bescherming af te nemen (deklussen)? Zo ja, op basis van welke criteria zal hij die molens selecteren?
3. Voor welke molens is al een procedure opgestart om hun bescherming af te nemen ('deklussen')? Graag de volgende gegevens per molen:
 - a) de naam van de molen;
 - b) de locatie (provincie, straat, nummer):
 - c) de eigenaar (Vlaamse overheid, gemeente, kerkfabriek, privé, vzw...):
 - d) het type molen;
 - e) de wijze waarop de molen vastgesteld (bouwkundig erfgoed, landschappelijk, archeologisch) en beschermd was (vastgesteld als bouwkundig erfgoed,

beschermd als monument, beschermd als stads- of dorpsgezicht en/of beschermd als cultuurhistorisch landschap);

- f) het besluit dat de molen beschermd;
 - g) het besluit dat de molen deklasseert;
 - h) de motivatie voor de deklassering.
4. Voor welke molens overweegt de minister of is de minister van plan een procedure op te starten om hun bescherming af te nemen (deklussen)? Graag de volgende gegevens per molen:
- a) de naam van de molen;
 - b) de locatie (provincie, straat, nummer);
 - c) de eigenaar (Vlaamse overheid, gemeente, kerkfabriek, privé, vzw...);
 - d) het type molen;
 - e) de wijze waarop de molen vastgesteld (bouwkundig erfgoed, landschappelijk, archeologisch) en beschermd was (vastgesteld als bouwkundig erfgoed, beschermd als monument, beschermd als stads- of dorpsgezicht en/of beschermd als cultuurhistorisch landschap);
 - f) het besluit dat de molen beschermd;
 - g) het besluit dat de molen deklasseert;
 - h) de motivatie voor de deklassering.
5. Kan de minister een overzicht bezorgen van alle molens in Vlaanderen die de afgelopen 20 jaar een extra bescherming kregen. Graag daarbij de volgende gegevens per molen:
- a) de naam van de molen;
 - b) de locatie (provincie, straat, nummer);
 - c) de eigenaar (Vlaamse overheid, gemeente, kerkfabriek, privé, vzw...);
 - d) het type molen;
 - e) de wijze waarop de molen vastgesteld (bouwkundig erfgoed, landschappelijk, archeologisch) en beschermd was (vastgesteld als bouwkundig erfgoed, beschermd als monument, beschermd als stads- of dorpsgezicht en/of beschermd als cultuurhistorisch landschap);
 - f) het besluit dat de molen beschermt;
 - g) de motivatie voor de bescherming.
6. Hoe kijkt de minister naar de evolutie van de deklassering van molens?
7. Hoe kijkt de minister naar de deklassering van molens met als motivatie dat de erfgoedwaarde van de beschermde goederen is aangetast (cf. art. 6.2.1, 1° Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013)?
- a) Op welke manier vult de minister de voorwaarde 'de erfgoedwaarden van het beschermde goed zijn onherstelbaar aangetast of verloren gegaan' in? Welke criteria gebruikt hij daarvoor?
 - b) Ziet de minister dit als een falen van de overheid zelf die er niet in slaagt om de erfgoedwaarde van de molens te behouden? Ziet de minister het gegeven dat

een molen zijn bescherming verliest wanneer men die niet goed onderhoudt als een pervers effect omdat dit soms de bedoeling kan zijn van de eigenaar?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Jan Jambon (299), Matthias Diependaele (398).

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 398 van 25 mei 2023

van **BRECHT WARNEZ**

1. De laatste twintig jaar werd de bescherming van zeven molens opgeheven. Een overzicht van alle molens in Vlaanderen die de afgelopen 20 jaar hun bescherming verloren, vindt u in bijlage 1 (tabblad "gedeklasseerd"). Voor een meer uitgebreide analyse van de opheffingen van de beschermde windmolens sinds de Tweede Wereldoorlog, verwijzen we naar het onderzoeksrapport *Tussen hemel en aarde. Een herwaardering van het windmolenerfgoed in Vlaanderen* (2021), en meer bepaald naar hoofdstuk 3.1.3. (<https://doi.org/10.55465/WXDM2382>).
2. Alle opheffingen van beschermingen die voortvloeien uit de thematische herevaluatie van het windmolenerfgoed in Vlaanderen zijn ofwel afgerond ofwel in procedure.
3. Er zijn vandaag nog twee opheffingsprocedures lopende voor de Margrietmolen in LOReninge en de Schaliënmolen in Tessenderlo (zie bijlage 1, tabblad "in procedure").
4. Ik ben niet van plan om de bescherming van nog bijkomende windmolens op te heffen.
5. Sinds 2002 werden twintig windmolens beschermd. Een overzicht van alle molens in Vlaanderen die de afgelopen 20 jaar een bescherming kregen, vindt u in bijlage 1 (tabblad "bescherming na 2002"). Daarnaast worden in 2023-2024 nog een aantal als monument beschermde, windmaalvaardige windmolens her-beschermd met een overgangszone errond in functie van het behoud van de windvang. Indien bepaalde van deze her-beschermingen niet de volledige procedure zouden doorlopen, blijven de oude beschermingen uiteraard behouden. Zeven dossiers zijn in procedure:
 - De Haan, Hubertmolen
 - Erpe Mere, Kruiskoutermolen
 - Herzele, Stenen Molen Ter Rijst
 - Kortemark, Kruisstraatmolen
 - Ranst, Stenen Molen van Oelegem
 - Wervik Kruisekemolen
 - Zwevegem, Mortiersmolen
6. De recente opheffingen van beschermde windmolens vloeien voort uit een grondige thematische evaluatie van het windmolenerfgoed in Vlaanderen. Uit de analyse van de opheffingen van beschermde windmolens sinds de Tweede Wereldoorlog blijkt dat dit een bijzonder kwetsbaar erfgoed is. Om die reden is ingezet op een optimalisering van de bescherming van de ruim 190 beschermde windmolens. Het onderzoeksrapport *Tussen hemel en aarde* (<https://doi.org/10.55465/WXDM2382>) laat mij toe om toekomstige vragen tot bescherming of opheffing van de bescherming beter te kaderen. Mijn administratie vulde per molen de historiek en erfgoedwaarden aan in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. De informatie in de inventaris werd dus gevoelig versterkt. Uit het onderzoeksrapport vloeide daarenboven een initiatief voort om overgangszones rond een aantal molens te beschermen om de windvang te kunnen garanderen.
7. a) De rechtsgrond "de erfgoedwaarden van het beschermde goed zijn onherstelbaar aangetast of verloren gegaan" wordt heel restrictief ingevuld. Ik gebruik deze rechtsgrond wanneer er geen erfgoedwaarden meer aanwezig zijn omdat het beschermde goed volledig of grotendeels verdwenen is, vervangen werd door een

nieuwbouw of zodanig hard werd gerestaureerd dat alle erfgoedwaarden verdwenen zijn. Daarnaast wordt deze rechtsgrond uitzonderlijk gebruikt bij een goed in zeer slechte bouwfysische staat waarvan de instandhouding niet langer kan afgedwongen worden en/of herstel een te verregaande reconstructie impliceert.

- b) Mijn administratie zet altijd eerst in op een beheertraject en indien nodig ook op een handhavingstraject. In uitzonderlijke gevallen levert dit echter onvoldoende resultaat op en is een opheffing van de bescherming dus gerechtvaardigd.

BIJLAGE

Overzicht